

МИГРАЦИЯ И МИГРАЦИОННО ПОВЕДЕНИЕ

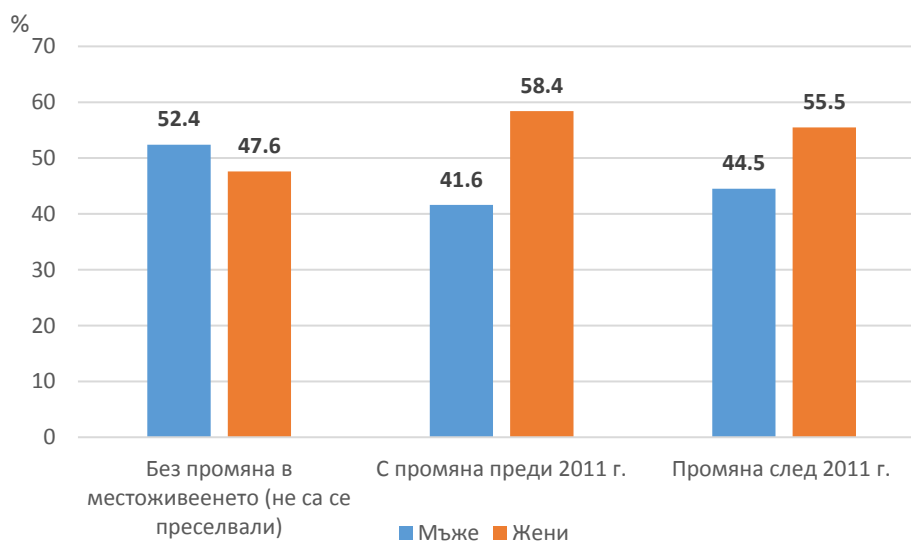
Извадково изследване, съпътстващо Преброяване 2021

Изследването „Миграция и миграционно поведение“ има за цел да се изучат социално-демографските характеристики на лицата, които формират миграционните потоци; факторите, които определят миграционното поведение и нагласите на лицата за вътрешна (в страната) или външна (в чужбина) миграция.

В проучването са обхванати всички лица на възраст 15 - 74 навършени години, които живеят обичайно в 16 373 случайно избрани жилища. Успешно анкетирани са 12 906 лица в посочената възрастова група.

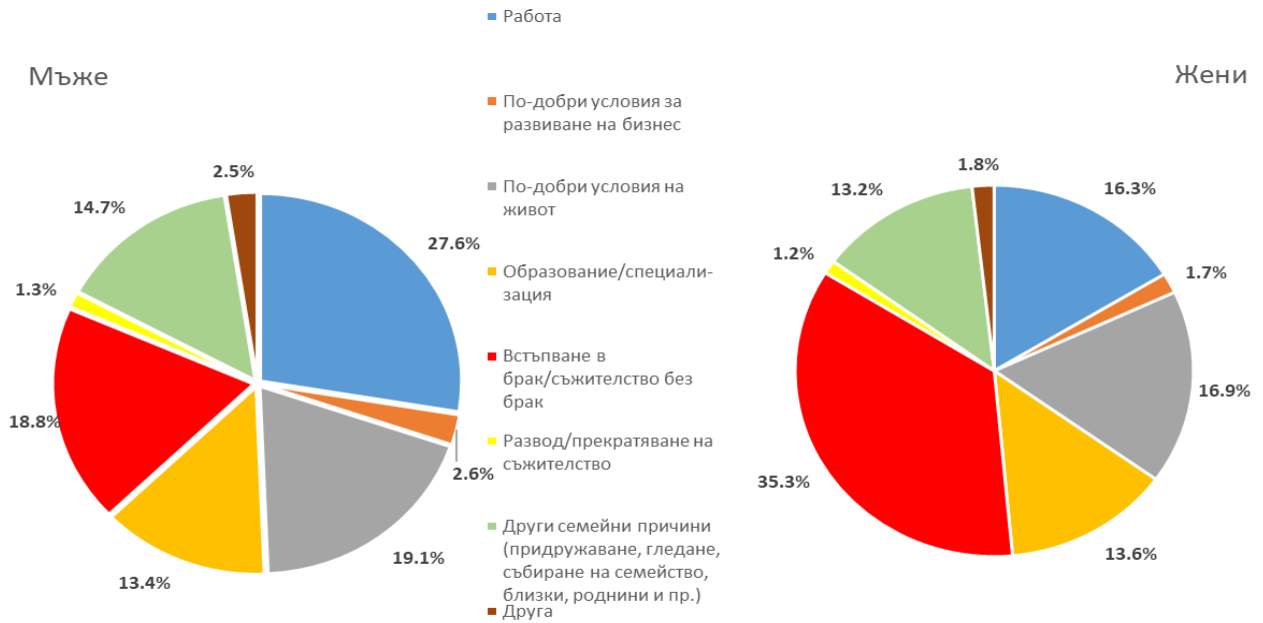
По данни от репрезентативното изследване 52.4% от жените и 47.6% от мъжете в страната са променили поне веднъж през живота си населеното място на своето местоживеене. В периода между двете преброявания (2011 - 2021 г.) е последната промяна на местоживеенето за 44.5% от мъжете и 55.5% от жените на възраст 15 - 74 навършени години.

Фиг. 1. Население на възраст 15 - 74 години по период на установяване в населените места и пол, 2021 година

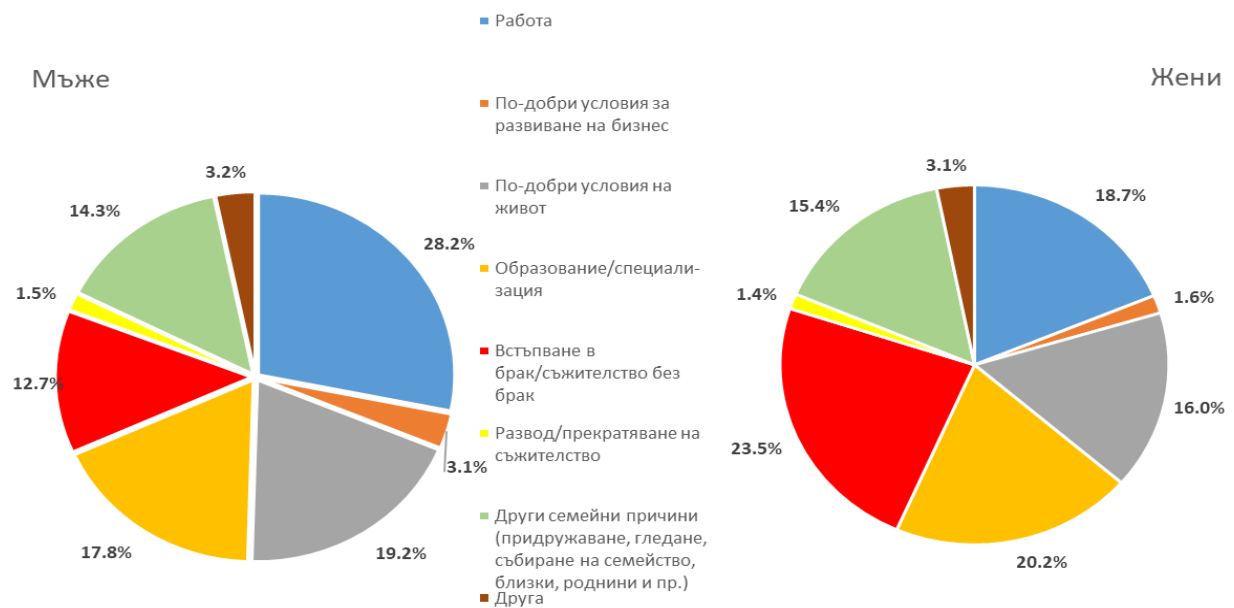
В структурата на причините за последната промяна на местоживеене, без значение кога се е случила тя, водеща е „Встъпване в брак/съжителство“ (28.3%), следвана от „Работа“ (21.1%) и „По-добри условия на живот“ (17.8%). Наблюдават се различия в зависимост от пола на лицата. Докато за 35.3% от жените встъпването в брак/съжителство без брак е причина за промяната на местоживеенето, то за мъжете основен фактор за последната миграция е работата (27.6%). Търсене на по-добри условия за живот е довело до установяване в настоящото населено място за 19.1% от мъжете и 16.9% от жените. Образованието е причина за текущото местоживеене на 13.4% от мъжете и 13.6% от жените, мигрирали поне веднъж през живота си.

Фиг. 2. Основна причина за последната промяна на местоживеене независимо от периода на установяване, 2021 година

Анализирайки данните за последната промяна в местоживеенето, която се е случила в периода между последните две преброявания, прави впечатление изменението в структурата на основната причина за това. Водеща вече е работата (22.9%), следвана от образованието (19.1%) и едва на трето място е встъпването в брак/съжителство (18.7%).

Фиг. 3. Основна причина за последната промяна на местоживеене, извършена през периода 2011 - 2021 година

Най-съществено е намалението на дела на жените, мигрирали за последен път през периода 2011 - 2021 г. заради встъпване в брак (23.5%). При мъжете също е регистрирано такова намаление до 12.7%. Същевременно значително е увеличението на лицата, за които основната причина за последната миграция в този период е образованието.

В последните десетилетия с промяната и утвърждаването на свободното придвижване на хората все повече се увеличават както потоците на напускащите или завръщащите се в страната, така и на краткосрочните емигранти, туристи и пътуващи в чужбина лица.

Данните от изследването показват, че през последните десет години (2011 – 2021 г.) за повече от три месеца без прекъсване в чужбина са пребивавали 7.5% от лицата на възраст 15 - 74 години. От тях 37.0% са били извън България за период от три до шест месеца, 18.1% - от шест месеца до една година, а 44.9% - за повече от една година. Основна причина за престоя им извън страната независимо от срока на пребиваване е работата.

1. Причини за престой в чужбина за повече от три месеца без прекъсване през периода 2011 - 2021 година

%

Причини	От 3 до 6 месеца	От 6 месеца до 1 година	За повече от една година
Работа (вкл. командировка)	66.8	76.5	61.1
Образование и специализация	5.8	10.9	12.4
На гости при роднини, приятели	18.9	3.6	0.8
Семейни причини	5.5	7.9	9.5
Живеех (роден/а съм) извън България	1.8	1.0	13.8
Друга	1.2	0.0	2.4

Данните показват, че водещата причина, поради която лицата, били в чужбина, са се завърнали в страната, е приключване на работа (изтичане на договор) - за 20.1% от тях. Следват семейните причини за завръщане - присъединяване към семейство/родители/близки (18.1%) и други семейни причини, вкл. грижи за близки (17.0%).

Потенциални вътрешни мигранти

При изследване на мобилността на населението важно значение имат социално-демографските характеристики на лицата. Различните групи хора по различен начин възприемат въздействието на комплекс от фактори (обществена среда, характеристики и възможности, които предоставя населеното място, лично обкръжение), в резултат на което се формира различен тип миграционно поведение.

В зависимост от нагласата и готовността на хората за **миграция вътре в страната** при използване на отговорите на избрани въпроси от анкетната карта са формирани четири групи потенциални вътрешни мигранти:

- с вече взето решение за миграция;
- без решение за миграция - възнамеряват в близко бъдеще да се преселят, но още не са взели окончателно решение;

- със слабо изразено решение за миграция - колебаят се дали да се изселят и още не са взели окончателно решение;
- без желание за миграция.

Данните от изследването показват, че с вече взето решение за промяна на текущото си местоживееие в страната са 2.4% от лицата на възраст 15 - 74 години, а 2.9% възнамеряват да се преселят, но все още нямат окончателно решение. Със слабо изразено желание са 8.5%, а без желание за миграция - 86.2% от лицата в съответната възрастова група.

Наблюдават се незначителни различия в намеренията за миграция вътре в страната по пол. Във всички групи потенциални вътрешни мигранти делът на мъжете е малко по-голям отколкото на жените, а без желание за миграция са 84.9% от мъжете и 87.3% от жените.

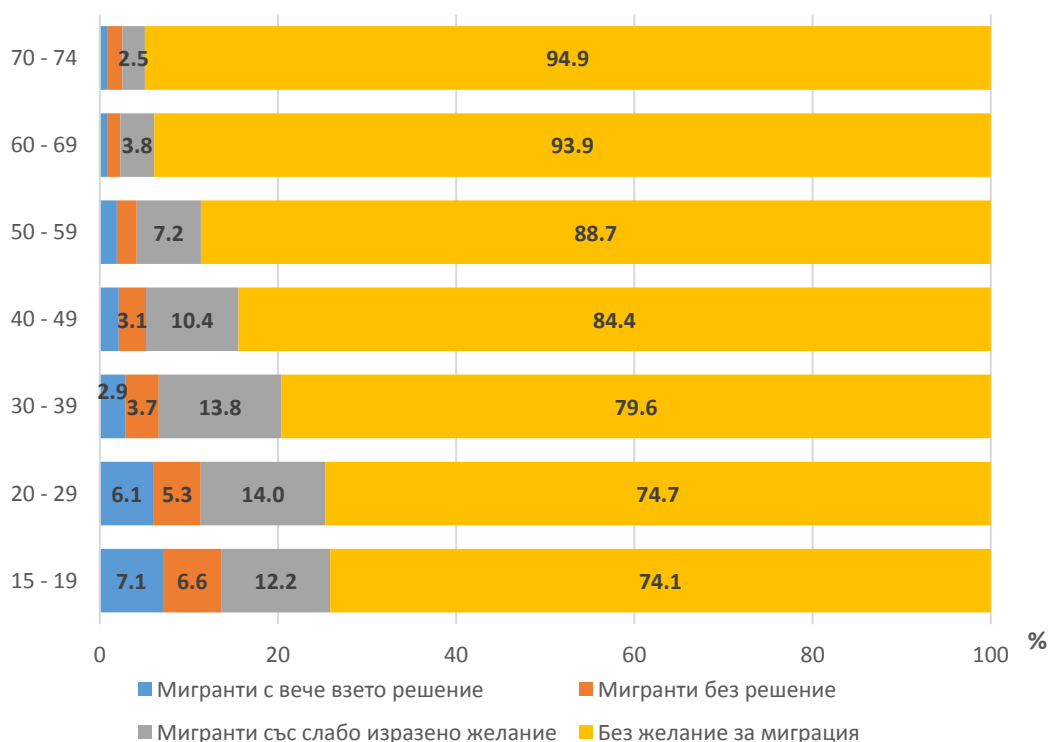
Сравнението на данните за потенциалните вътрешни мигранти от текущото изследване и проведеното през 2011 г. показват, че няма съществени промени в нагласите по отношение на преселването вътре в страната.

2. Нагласа за миграция вътре в страната по пол, 2011 и 2021 година

%

Нагласи	2011		2021	
	мъже	жени	мъже	жени
Мигранти с вече взето решение	2.4	2.4	2.6	2.2
Мигранти без решение	3.0	2.7	3.2	2.6
Мигранти със слабо изразено желание	8.3	6.9	9.3	7.8
Без желание за миграция	86.3	88.0	84.9	87.3

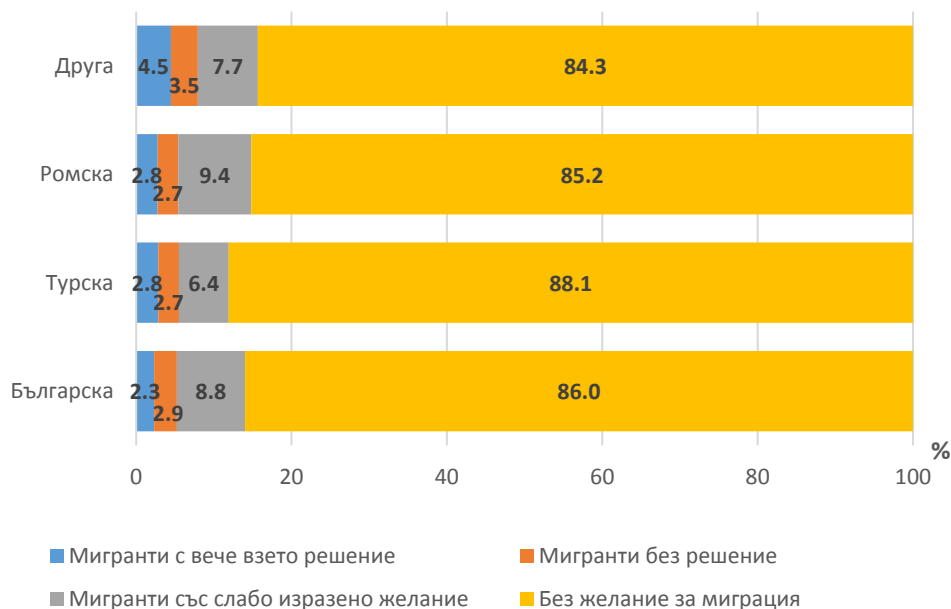
Фиг. 4. Нагласа за миграция вътре в страната по възрастови групи, 2021 година

През 2021 г. най-висок е дялът на лицата с взето решение за миграция вътре в страната сред младите на възраст 15 - 19 години (7.1%) и 20 - 29 години (6.1%). С нарастването на възрастта дялът на тази група потенциални мигранти намалява. Аналогични са данните и по отношение на втората група лица, които възнамеряват да се преселят, но все още нямат окончателно решение. По-големи са дяловете на тези, които са със слабо изразено решение за миграция. Най-голям е дялът им във възрастовата група 20 - 29 години (14.0%), който с нарастване на възрастта намалява до 2.5%.

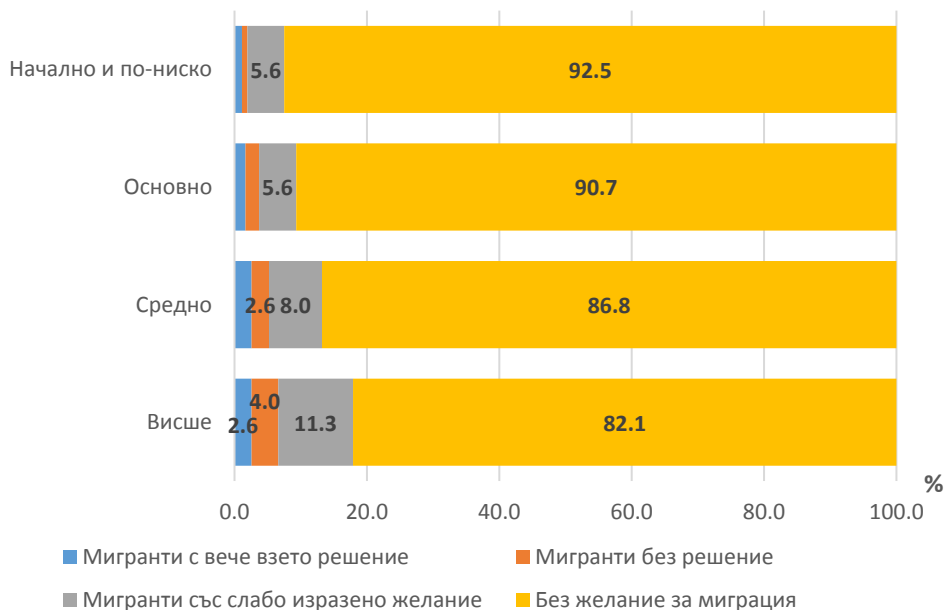
Относителният дял на потенциалните мигранти с вече взето решение е най-малък сред лицата, самоопределили се като българи (2.3%), а най-голям - сред представителите на други етнически групи (4.5%). Най-често не изразяват желание за миграция вътре в страната, самоопределилите се към турската етническа група (88.1%).

Фиг. 5. Нагласа за миграция вътре в страната по етнически групи, 2021 година

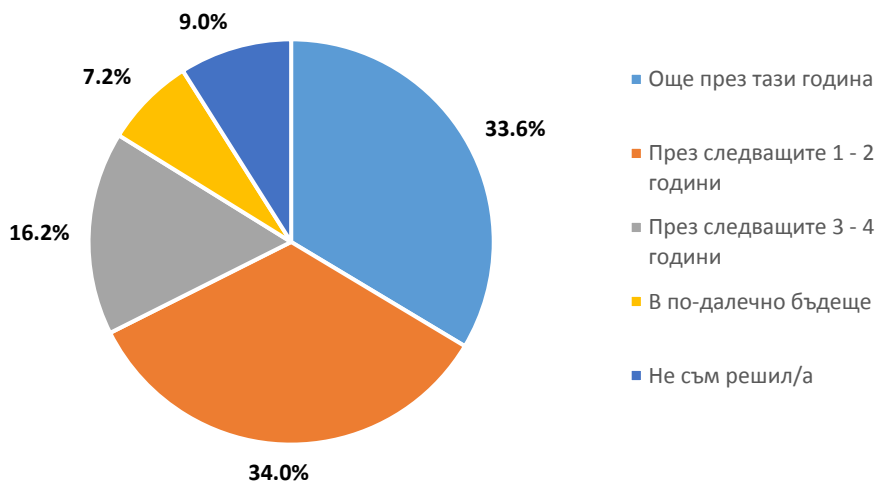
Сравнението на данните по степен на образование показва, че има известни различия в нагласите за промяна на местоживеенето вътре в страната. Нискообразованите лица по-рядко изразяват желание и имат намерение да мигрират вътре в страната, докато сред лицата със средно или висше образование дяловете на потенциалните мигранти са по-големи. Сред лицата с начално и по-ниско образование 92.5% нямат желание за миграция, докато сред тези с висше образование дялът е с 10.4 процентни пункта по-малък.

Фиг. 6. Нагласа за миграция вътре в страната по степени на образование, 2021 година

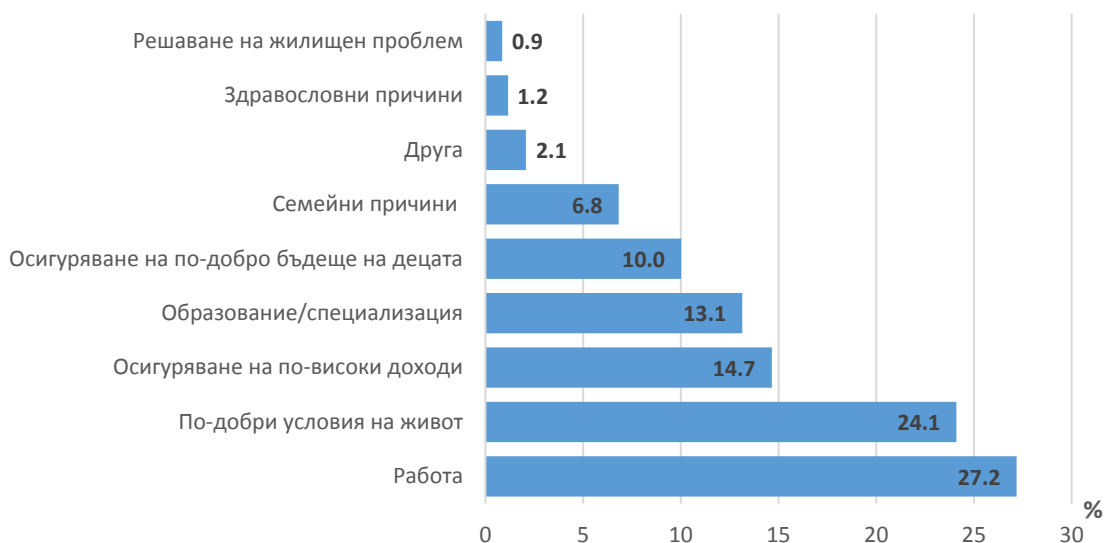
Повече от две трети от лицата с вече взето решение за преселване в друго населено място в страната ще реализират своите намерения до две години. През следващите три-четири години възнамеряват да мигрират 16.2%, 7.2% - в по-далечно бъдеще, а 9.0% още не са решили точно кога.

Фиг. 7. Мигранти с вече взето решение по период на преселване, 2021 година

Основните причини за намеренията за миграция вътре в страната на лицата с вече взето решение са работа (27.2%) и по-добри условия на живот (24.1%). Осигуряване на по-високи доходи е посочено от 14.7% от лицата на възраст 15 - 74 години, решили да се преселят, а образованието е водещо за 13.1%.

Фиг. 8. Основна причина за преселване на мигрантите с вече взето решение, 2021 година

Потенциални емигранти

За установяване на нагласите на лицата за емигриране от страната са формирани пет групи, според желанието за пътуване, формата на пребиваване в чужбина и доколко е вероятно то да се осъществи през следващите няколко години. Групите са следните:

- Потенциални преселници - лицата, за които е много или донякъде вероятно да се преселят да живеят в друга страна;
- Трудови емигранти - много или донякъде вероятно да отидат в чужбина да работят/учат за повече от една година;
- Краткосрочни емигранти - много или донякъде вероятно да отидат в чужбина да работят/учат за няколко месеца, но не повече от една година;
- Туристи – лицата, които смятат, че е много или донякъде вероятно да отидат в чужбина за кратко като туристи, на гости при близки и роднини;
- Непътуващи в чужбина - това са лица, които може и да имат някакви намерения за пътуване в чужбина, но според тях има малка или няма вероятност те да се осъществят през следващите няколко години.

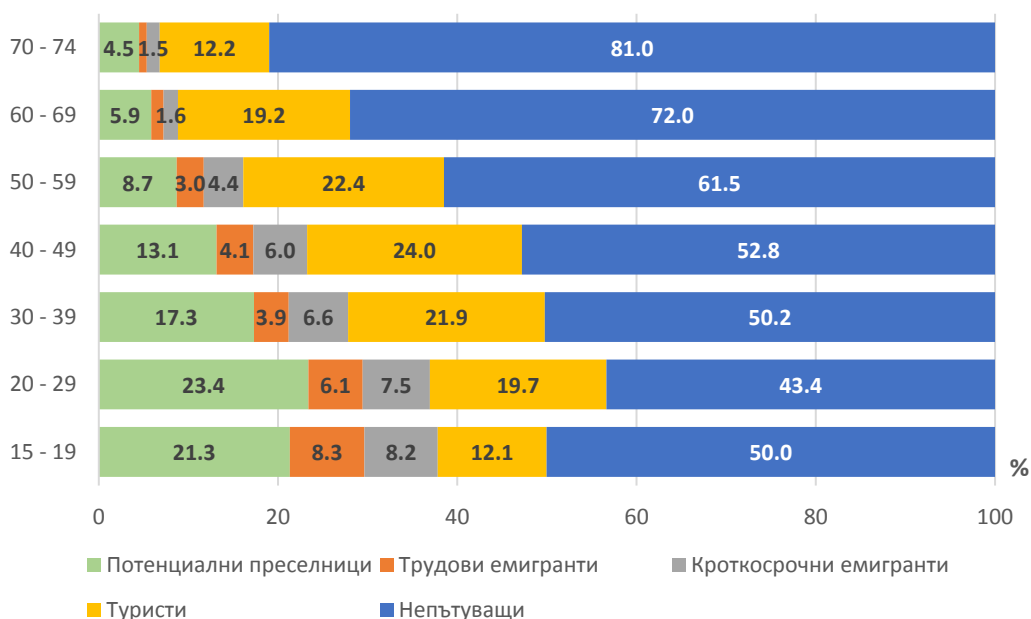
Според данните от проведеното изследване през 2021 г. за 11.9% от лицата на възраст 15 - 74 години е много или донякъде вероятно да се преселят да живеят в чужбина. В сравнение с 2011 г. се увеличава дялът на потенциалните преселници както сред мъжете (от 7.7% на 12.9%), така и сред жените (от 6.2% на 10.9%).

Потенциални трудови мигранти са 3.3% от лицата, като преобладават мъжете (3.8%). В сравнение с 2011 г. тази група намалява и за двата пола. Много или донякъде вероятно да отидат в чужбина да работят/учат за няколко месеца, но не повече от една година, се отнася за 4.7% от населението на възраст 15 - 74 навършени години.

През 2021 г. се увеличава дялът на лицата, които биха заминали в чужбина като туристи, като не се наблюдават различия по пол. За мъжете увеличението е от 15.1% през 2011 г. до 20.2% от текущото изследване, а за жените - от 17.0 до 20.4%.

Намалява дялът на непътуващите лица - от 66.8% за мъжете и 70.4% за жените през 2011 г. до 58.1% за мъжете и 61.6% за жените през 2021 година.

Фиг. 9. Потенциални емигранти по възрастови групи, 2021 година

Много или донякъде вероятно да пътуват в чужбина е характерно за лицата в по-младите възрастови групи. Делът на непътуващите е най-малък за лицата на възраст 20 - 29 години (43.4%). Почти сходен е този дял за хората във възрастовите групи 15 - 19 години и 30 - 39 години. С нарастването на възрастта се увеличава групата на тези, които може и да имат някакви намерения за пътуване в чужбина, но според тях има малка или няма вероятност те да се осъществят през следващите няколко години, като за възраст 70 - 74 години относителният дял е 81.0%.

Потенциалните преселници са най-много във възрастовата група 20 - 29 години (23.4%), следвани от лицата на възраст 15 - 19 години (21.3%). Немалък е и делът им сред лицата на възраст 30 - 39 години (17.3%). Делът на трудовите мигранти също намалява с нарастването на възрастта от 8.3% сред най-младите до 0.9% сред лицата на възраст 70 - 74 години.

Най-голям е делът на туристите във възрастовата група 40 - 49 години - 24.0%, а най-малък - сред лицата на възраст 15 - 19 години и 70 - 74 години.

Сравнението на данните от текущото изследване и проведеното през 2011 г. показват, че:

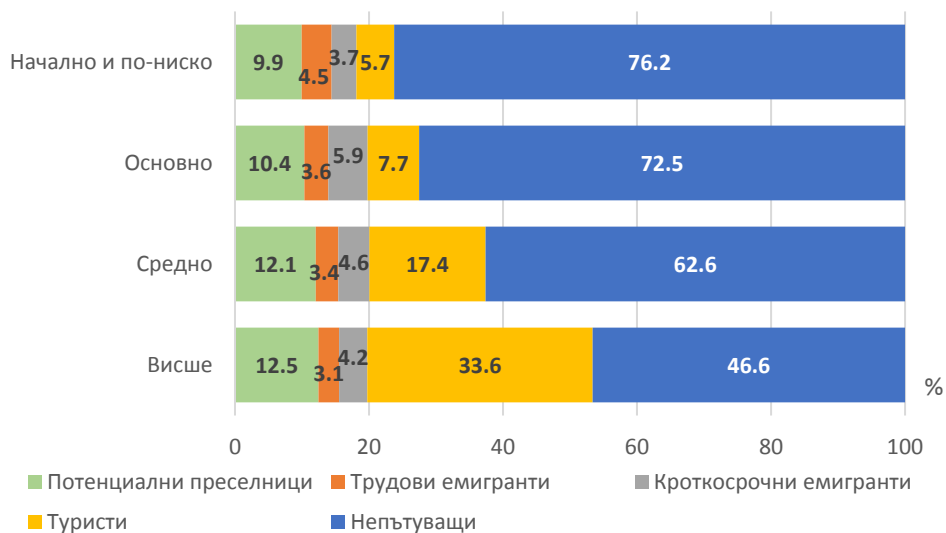
- увеличава се делът на лицата, за които е много или донякъде вероятно да пътуват в чужбина по различен повод във всички възрастови групи;
- увеличава се делът на пътуващите като туристи за всички възрасти с изключение на най-младите (15 - 19 години);
- намалява делът на трудовите емигранти за възрастите до 49 навършени години;
- увеличава се делът на потенциалните емигранти за всички възрасти.

Като цяло сред младите хора се увеличава нагласата за емиграция в чужбина. В бъдеще това би могло да окаже негативно влияние върху броя и структурите на населението в нашата страна. Емигрирането на млади хора води до намаляване на фертилните контингенти, което от своя страна се отразява и на показателите за раждаемост.

Наблюдават се съществени различия в нагласите за пътуване в чужбина в зависимост от степента на образование на лицата. За високообразованите е значително по-вероятно през следващите няколко години да пътуват като туристи - 33.6% сред лицата с висше образование и 17.4% от тези със средно. По-голям е и делът им като потенциални преселници в сравнение с

нискообразованите лица на възраст 15 - 74 години. Относителният дял на трудовите емигранти е най-голям сред хората с начално и по-ниско образование (4.5%), а на краткосрочните - сред лицата с основно образование (5.9%).

Фиг. 10. Потенциални емигранти по образование, 2021 година

Промяната на местоживеенето от страната в чужбина може да се осъществи още тази година за 13.9% от лицата, за които е много или донякъде вероятно да се преселят да живеят в друга страна, а за 37.0% от тях - през следващите две-три години. В по-далечно бъдеще (следващите 3 - 5 години) може да се преселят 49.1% от включените в групата на потенциалните преселници.

Икономическият фактор е водещ по отношение на причините за заминаване в чужбина на потенциалните преселници. Повече от половината от тях (57.5%) отговарят, че основната причина за заминаването им е да живеят и работят в условията на по-висок жизнен стандарт. Да получавам по-високи доходи (да спестя пари) е причината за 21.9% от лицата, а за 4.7% - да се реализират професионално. Категорични в решението си, че не желаят да живеят повече в България, са 3.2% от потенциалните преселници на възраст 15 - 74 години в страната.